

Een maand geleden schreef LC-redacteur Suzanne van der Horst over haar ervaringen met particuliere ontwikkelingshulp in Nepal. Vandaag het vervolg van haar zoektocht naar de juiste manier van helpen.

Een Nepalese vrouw doet de was in een sloppenwijk in Kathmandu. Suzanne van der Horst doneerde de wastellen in 2008 aan de bewoners van deze wijk.

Zo goed bedoeld

TEKST EN FOTO
SUZANNE VAN DER HORST

Is ontwikkelingshulp goed? Die vraag wordt moeilijker naarmate je hem verder onderzoekt. Bijna iedereen heeft direct of indirect ervaring met ontwikkelingshulp, maar de meningen lopen ver uiteen. Bovendien maakt het onderwerp nogal wat emotie's los. Mijn artikel met persoonlijke ervaringen (Sneon & Snein van 5 februari) levert in de weken na publicatie ruim veertig reacties op uit heel Nederland. Het verhaal beschrijft mijn verblijf van drie weken in Nepal. Ik gaf er €5000 donatiegeld uit aan verschillende hulpprojecten

en liep als onervaren ontwikkelingswerker tegen nogal wat problemen aan. Aardig wat mensen herkennen zich in het stuk en delen hun opvattingen. Dat het onderwerp gevoelig ligt, blijkt vooral uit de boze en verwijtende reacties. Volgens deze lezers ben ik naïef, had ik me beter moeten voorbereiden of een andere aanpak moeten kiezen. Dat doet pijn. Meer dan ik aanvankelijk wil toegeven. Ik schrijf iedereen terug en beantwoord vragen. Wanneer ik uitleg dat ik voor een grote groep mensen sta die jaarlijks hetzelfde doet, is er meer begrip. Zij die eerder boos reageerden, komen terug op hun „toch wel felle reactie“ en leggen uit

waar hun emotie vandaan kwam. Opvallend is dat veel mensen me proberen over te halen om toch vooral door te gaan met ontwikkelingshulp. Ik kan me bij anderen aansluiten, samen nieuwe projecten opzetten of mijn donaties voortaan naar andere organisaties overmaken. Het stoort me een beetje en ik leg uit waarom ik voorlopig geen nieuwe plannen maak. Dat doet pijn. Meer dan ik aanvankelijk wil toegeven. Ik schrijf iedereen terug en beantwoord vragen. Wanneer ik uitleg dat ik voor een grote groep mensen sta die jaarlijks hetzelfde doet, is er meer begrip. Zij die eerder boos reageerden, komen terug op hun „toch wel felle reactie“ en leggen uit

van ontwikkelingshulp afschrijven. Dus gaat de zoektocht verder en stapelen de vragen in mijn hoofd zich verder op. Waarom is het voor velen zo belangrijk dat ik doorga? Waarom roept mijn verhaal zoveel emotie op? Waardoor lijkt het hele vraagstuk steeds ingewikkelder te worden? Waarom reageren mensen zo persoonlijk? En waarom trek ik me dit zo aan? Ik besluit contact te zoeken met een aantal deskundigen.

Motivatief
Al decennialang krijgen we het beeld voorgeschoteld dat hulp goed is. Popsterren zingen tijdens

benefietconcerten over armoede en de noodzaak dat het rijke Westen geld stuurt naar de armeren werelden. We zien heftige beelden op televisie met een duidelijke boodschap: Help! Logisch dat mensen vaak zo bewonderend reageren wanneer ik ze vertel over mijn hulpprojecten in Nepal. Maar zo simpel is het niet. Bij het gros van de hulpgevers stoelt de motivatie op de wil om de wereld te verbeteren. Een mooi uitgangspunt. „En hoewel er soms raar over wordt gedaan, is het ook belangrijk dat de hulpgever zelf een goed gevoel van zijn activiteiten krijgt. Anders zou de motivatie er überhaupt niet zijn“, zegt Liesbet Heyse, universitair docent sociologie aan de Rijksuniversiteit Groningen. Goeddoeners voeren het ontwikkelingswerk vaak naast hun gewone baan uit. Hier gaat veel tijd en energie in zitten. De meesten zijn afhankelijk van giften en moeten verantwoording afleggen aan de donateurs. Ze voelen zich verantwoordelijk voor het succes van hun hulpproject en voor de toekomst van de ontvangers. Bovendien brengt slecht nieuws de toe-

komstige giften in gevaar. Door deze optelsom staat de goeddoener zelf vaak niet meer objectief in het geheel. Wanneer hij kritiek krijgt op zijn hulpproject, voelt dat als een persoonlijke aanval. Hier komt emotie bij los. Want het was allemaal goed bedoeld, dus hoe kan het dan verkeerd zijn?

Streng
Mirjam Vossen is schrijfster van onder andere 'Eerste Hulp bij Ontwikkelingswerk'. Ze ziet het taboe rond ontwikkelingshulp veel voorkomen tijdens haar workshops. „Er zit een enorme lading op dit onderwerp. Veel particuliere initiatiefnemers zijn overtuigd van hun manier van werken en staan nauwelijks open voor feedback.“ „In je verhaal liet je zien dat er ook dingen verkeerd kunnen gaan. Dat is jammer, maar iedereen moet het wel in het achterhoofd houden. Veel hulpgevers denken toe wat er misgaat. We zouden veel van elkaar kunnen leren als er meer openheid was.“
Mensen zijn vaak erg overtuigd van hun eigen visie. Dit bleek ook uit de reacties op mijn eerste ver-

haal. Verschillende lezers waren opvallend hard en genadeloos. Een oordeel bleek snel geveld, vaak zonder dat er inhoudelijke vragen waren gesteld. „Er wordt te streng gedaan over ontwikkelingshulp“, vindt Heyse. „Het is in Nederland al moeilijk om verandering aan te brengen in de maatschappij. Laat staan in de ongeorganiseerde, chaotische samenleving van veel ontwikkelingslanden.“
Toch is er volgens Vossen een flinke mentaliteitsverandering nodig om deze strengheid te doorbreken. „Hulpgevers moeten stoppen met het toedekken van hun mislukte projecten. Het is niet iets om je voor te schamen, zolang je er maar van leert. En dat het 'hessen worden gedeeld, is van groot belang.“

Verantwoording

Ron van Huizen is directeur van Terre Des Hommes. Hij ziet de groep van particuliere hulpgevers groeien. Steeds meer mensen reizen naar verre oorden, waar ze stuiten op aangrijpende zaken. „Zij willen daar iets aan doen. Zolang dat uit eigen zak gebeurt, is er weinig aan de hand. Wanneer er donateurs in beeld komen, laadt de goeddoener meer verantwoordelijkheid op zich. Hij moet dan veel alerter zijn of het geld wel goed te rucht komt, en daar ook verantwoording over afleggen.“

Particuliere hulpgevers staan vaak niet stil bij deze verantwoordelijkheid, weet hij, ik herken het van mijn eigen verblijf in Nepal. Hoe kon ik met honderd procent zekerheid garanderen dat ik goed bezig was? Dat kan ik niet, bleek uit diverse voorbeelden. Mukunda stopte met studeren nadat hij geld kreeg van mijn ouders. Er gingen nu veertig kinderen naar school die ook volgend jaar het schoolgeld weer niet zouden kunnen betalen. Wat ik deed was goed bedoeld. Maar het had een keerzijde. Hulpgevers moeten hun verantwoordelijkheid dus niet onderschatten. Maar hoe zit het met verantwoordelijkheid van de regering of lokale overheden? Ik heb me regelmatig afgevraagd of ik het de Nepalese regering niet wat gemakkelijk maakte door de rotzooi op te ruimen die zij liet liggen. Mijn hulp was slechts een druppel op de gloeiende plaat. Toch veldte het dubbel.

Ook Liesbet Heyse vindt dit een groot dilemma. „Het komt voor dat een organisatie een voedselprogramma opzet in een land waar de regering bakken met geld uitgeeft aan nieuwe wapens. Dat is verschrikkelijk. Maar moeten we mensen daarom hongert laten lijden? Elke hulpgever of organisatie moet dit voor zichzelf bepalen. Feit is ook dat de menselijke drang blijft bestaan om een ander te helpen.“
Volgens Van Huizen moeten mensen geholpen worden, zolang overheden de verantwoordelijkheid zelf niet nemen. „Maar je

Hulp kan mensen kapotmaken

voor een hulpproject niet in je eentje willen dragen. Dat is te zwaar.“ Daarbij bepleit ze bijdragen aan bestaande lokale ontwikkelingsprojecten. „Het initiatief is al ontstaan in het land zelf, waardoor je zeker weet dat er behoefte aan is. Bovendien werk je samen met mensen die thuis zijn in de cultuur en de taal spreken. Ook weer een verkleining van de risico's.“
Arjan El Fassed is Tweede Kamerlid voor GroenLinks en woordvoerder voor ontwikkelingsamenwerking. Hij vindt dat particuliere hulpgevers meer steun moeten krijgen van grote hulporganisaties. „Op dit moment werken ze langs elkaar heen. Zonde, want ze bijten elkaar niet. De grote clubs zijn meer gericht op beleid, de kleinere op directe hulp. Het is dus niet en-of, maar en-en. De grotere moeten particulieren actiever bijstaan met advies. Draag je kennis over, dan gaat er minder mis.“
Mirjam Vossen is het in theorie eens met het belang van samenwerking, maar volgens haar botst het met de werkelijkheid. „De meeste particuliere hulpinitiatieven komen van toeristen die hun hulp linken aan mensen die ze op reis zijn tegengekomen. Ze willen hun taxichauffeur en zijn gezin steunen, of het sluitje helpen in het dorp. Zij sluiten zich niet aan bij een organisatie.“
„Ik pleit vooral voor meer contact tussen hulpgevers. Spreek met elkaar af, wees eerlijk over je problemen en twijfels, en praat met elkaar. De feedback die je dan krijgt is van groot belang. Daar geloof ik echt in.“

Onderschat

Veel mensen, veel meningen. Vooral die van de deskundigen geven rust. Veel van wat zij vertellen, klinkt logisch. Ik had er alleen niet eerder bij stilgestaan. Wil je een ontwikkelingshulpproject als particulier goed uitvoeren, dan heb je er een parttimebaan bij. Het is lastig en ingewikkeld om helemaal alleen te doen. Ik heb dit destijds onderschat.
Duidelijk is ook dat hulpgevers over hun schaamte heen moeten stappen als het misgaat en elkaar vaker moeten opzoeken. Ze zitten overall, en zijn dankzij internet vrij gemakkelijk te vinden.
Een antwoord op de vraag 'Is hulp goed?' kan ik hier niet geven. Ik denk dat niemand dit kan. Een ding staat voor mij echter wel als een paal boven water. Grondig onderzoek naar je motieven, het land van bestemming, wat daar nodig is, de beste aanpak en je mogelijkheden kost een hoop tijd. Heb je die tijd niet, heb dan het liefst om er niet aan te beginnen.

Samenwerken

Verschillende deskundigen onderstrepen het belang van samenwerking. Marie-Antoinette Kroone van Impulsis adviseert particuliere hulpgevers bij hun plannen. Als er genoeg vertrouwen is in het initiatief, verleent Impulsis subsidie. Kroone raadt mensen aan om het wiel vooral niet zelf uit te willen vinden, maar aansluiting te zoeken bij andere organisaties. „Met name in populaire vakantiebestemmingen zoals Nepal zijn enorm veel hulpverleners actief. Er zijn veel mogelijkheden om samen te werken met lokale organisaties, waardoor je risico's verkleint. Twee weten meer dan een. Bovendien moet je de verantwoordelijkheid